

Ad Galathas

Gratia. Totā trinitatem optat benedicere eos. Sua tribuit cōgrātū
cūq; gratia. i. remissiōnē filio. charitatem patri qui ex dilectione misit filiū
communicationem spiritui per quem fit vniō.

Etcharitas dei

Dilectio dī misericōrdiā xp̄m
cui⁹ gratia saluat. Et
ut possidet bāc grāz
salutis communicatiō
facit spiritu sancti.

Vel cōmunicatio
sp̄s. i. spiritus ita sit
vobis ut cōcet et cō
ferat vobis et gratiā xp̄i
et charitatem dei. Qdē
tota trinitas sit vobis
cum dās gratiā de cō
mīllis et charitatem per
spiritum.

Galathe sunt

Greci. Halli enim in
quādā greci p̄ouinti
am olim venientes greci
se miscuerūt. vnde
p̄ains illa. p̄uicia gallo
grecia. deinde galatha
appellata est. vnde cā
greci acuti sint ingenij.

Illi tñm galathe stoli
di. ad intelligendū tar
diōres erāt. sicut et indo
ciles galli. hi veritatez
ab aplo accepterant. s̄
p̄ a p̄sendo ut iudic
arent temptati sunt
bos apostolus reno
cat ad veritatem scribēs
ab epheso. **P**ropter p̄mē
dat suā p̄sonāz quam
p̄sendo deprimitibant.
Inde legez improbat
docens non ē tenēdā
p̄ christum. Landem
p̄meudat euangelium
et fidem christi. qd̄ ad
salutē sufficit. **C. I.**

Ap̄lus. Nomē
officii terrorēm icūtit

Contra ab hōi
bus. Ut quida ab a
postolis electi et missi:
et a iudeis p̄sendo apli

Vel nō per ho
minem christus.

Aug⁹ in libro retract.

Sed per enī iam ibes
suscitati. Qui non vt
homo boies paulatū
sed totū simili per sp̄s

docuit ut per hoc sit maior. per quod videbatur minor. Ceteri enim
apli videbantē maiores. qz p̄orē. **I**ste mīm⁹. qz nouissim⁹. **S**ide apparz
dignior. qz priores constituti sunt per christuz adhuc ex pte homine. i. mor
tale. Non nullus vero paulus p̄ xp̄m iā totū deū. i. ex omni pte immortale.

Qui meū sunt fratres. Dolentes de via seductione. testes verita
tis meē. quibus vos oportet credere. et non pauci sed omnes.

Dño ihesu christo. Que iūriose equatis legi. dū ipsuz n̄ sine lege
ad salutē sufficere assertis sicut nec leges sine eo. sed ab ipso sine lege gra
tia est. et par.

Qui dedit. Id est. sp̄ote obtulit. qz nō est ali⁹ qz posset apire liby nisi
leo. Et tribuenda. **S**emel ipsū qz n̄ erat hostia alia digna p̄ peccatis n̄ris
deleōis qd̄ ē initium salvationis. Que ḡ locū hēt lex. qz nullum penitus.

De seculo. Amb. Id est. de conformitate mūdi. qz nos allicit. Pre
senti. Lanto plus caput cum eterna non videantur.

Seculo nequa. Qd̄ qz mūd̄ iste creatus a dō sit mal⁹. s̄ qz in eo si

unt mala. Ex h̄s̄i dō. dies māli s̄t. **N**ūd̄ i. maligno posil. **T**pa pīculo
sa. Salutē qz pleni s̄t latrōib. et gladi⁹ qz cōnor effūdit. et calix inq; vencū
tpat mala dicūtur qz nō soluz tpa b̄ etiā loca. et iſtrumenta maloz traxerūt
isamīa qz in eis s̄t

Gloria in seculi

Ia. **O**. h̄ tant pītes

boni et futuri testabūt

Gin hac salutatiō

gl̄bavit et cōmēdatio

nē sui. et qd̄ possit grā

dei. et qz lex nūbil p̄fert

Miror. De de

structōe legis p̄sequē

ter agit apls. Et de le

nitate eos rep̄hendit.

qz ab euāgelio idiscrē

te trālīcēt ad legē. Et

qz galatha translatio

dō p̄gnue ex ipso noīe

rep̄hēsiōis occasionez

sūmit. Et cū h̄ p̄dēa.

bona ex xp̄o. mīror qz

bi instruciōi. qz sic

tā v̄hemēter. et tā cito

i. tā brevi tpe. Et

Nos aut ange.

Qui bon⁹ p̄t intelligi

non qz cōtingat. sed

adeo cer⁹ est dō verita

te euāgelij sui. qz si etiā

angel⁹ aliud nūciaret

non cederz b̄ anathe

matizaret.

Preter qd̄ qd̄.

Itredē nō ait plus qz

acepistis. Nā si illud

diceret sibūpli p̄indī

caret. qz cupiebat vēni

re ad qd̄dā qz ip̄e scri

bebat. sicut ad tesalonī

cēles vi sup̄p̄leret qz il

loy fidei deerāt. Sed

qz sup̄p̄let qd̄ min⁹ erat

addit. non qd̄ inerat

tollit. Qui at p̄terge

v̄t fidei regulā non

accedit in via b̄ rece

dit a via.

Anathema sit.

Quare h̄. Aug⁹. Qz

alind euāgelizās de p̄

vato vult pluere. non

de medio. Et cū h̄ for

te hō carnali nebula

sp̄editus. et a fōte cōi

ad p̄p̄iā suā fallitātē

reducit. possit facere

nūquid et angel⁹ vere

si angel⁹ de p̄p̄io finēs in padis n̄ eēt audīt⁹. n̄ p̄cipitaremur i mortem.

Media qz posita erat oīb̄ p̄ceptū dci. Aqz qd̄dā p̄blica erat et sine frau

de. sine labo. sine sceno s̄uebat. **S**ide vēit angls de celo lapsus serpēs factus

qz ilīdīose iā venenū sp̄gere cupiebat. et emisit venenū dō p̄p̄io locū ē. i. de

suo. Bustate z eritis sicut dīj. Et illi apperētes qd̄ nō erāt. amiserit qd̄ acce

perit. **A**nathēa h̄bū. p̄ maledicto p̄t. r̄ vulgo dō deuotatō. Nā duo

tare se queqz nō fere dīc. nō se maledicēs. vñ illō. Et anathematizant

eu z citates ei⁹. z vocatū est nomē loci illō anathema. h̄c tractū ē. vt ana

thēa de testiblē aliqd̄ z abomīabile videat vt nūbil ide vīctor i vñlos au

ferrz h̄ totū i penā luēdā votanit. h̄ erat anathematizare. qd̄ vulgo dō deu

tare. Ongō at h̄bū ē ē greca ligna ab his rebz qz votz z p̄solutē. i. p̄missē

z redidē lūfū p̄oebāt i tēplis. z ē dēm a pothoy anatheme. i. lūfū pōne.

Sicut p̄redi. A maiore infert. Qn̄ quidē nos vel angelū ex cōmuni

cārē. magis p̄sendo ex cōmunicandi sunt.

Modo. Dicit qz oīm dū dixit hominē ex lege iustificari. boīs glāz

4 5

intitulam gratiam dei predicanit. Tunc hic etia hoc facere illos seductos ut laudarentur a inde quis non timet offendere paulus pro gloria christi qui veniente cessat lex.

CSi adhuc ho-
minibus placere

Hinc quidam putant sufficere conscientiam et parum quid de eis existimet alius curant sed conscientiam coram deo est necessaria. conuersatio coram proximo que si negligenter agitur ludit exemplo. Vnde alibi placete omnibus per omnia sicut et ego omnibus placeo. Item. Sine offensione estote inde quis et grecis et ecclesie dei. Itē. Prudemus bona non solum coram deo sed etiam coram hominibus. Item Luceant opera vestra coram hominibus. Ergo contra temerarios iudices detracatores susurrantes murmuratores querentes suspicari quod non vident querentes etiam iactare quod non suspicuntur sufficit conscientia. Nec in aliis quibus placere volumus querentes nostras gloriam sed eorum salutem ut non nos sed deum laudent qui tales fecit. Unde. Nolite face remissiam vestram coram hominibus. Vbi illos arguit qui ita retinunt opera sua. ut si nem operum suorum in laudem hominum ponant eandemque laudem quasi pro mercede operum suorum content.

CEt proficiebam in iudaismo. Quasi.

Qui prius in iulis legalibus tantum valet. Jam illa reliquit. Ideo vos meo exemplo ab his recedit. **E**mulor erit. Augustinus. Dabebat enim apostolus zelum dei: sed non scientiam. Et prididit deus bona eius emulacionem. sed deesse scientiam. et preuidit ydoneum. quia qui tam fidem in re minima: constantior erit in maxima. et ideo preuenit enim vocando.

Cum autem placuit. Quidam apparet me non didicisse: sed nec post.

Segregauit et vero matris. Hieronimus. Unde de bieremia legitur priusquam te formarem in utero non te. Qui ergo prescit futuros antequam sint quoscumque vult nasci facit ut sint et iam natos quos vult per gram vocat ut iusti sint sicut paulus vocavit per gram ut annunciat Christum. **E**t utero. Mater synagoga uter eius: et secretarii eius sunt pharisei de numero quorum separatus est.

Cacobum fratrem domini. Hiero. Quia hic iacobus fuit filius

ioseph. qui pater ihesu dictus est. Sed non est hoc ratum. cu ioseph virgo fuisse creditur. Alia ergo causa greda est quod fratres domini dicitur sic sicut ioseph et simo et iudas. Vnde in euangelio dicitur Ecce pars tuorum et freres tui et cetera. **V**nde gloriatur fratres quod sunt ex ioseph.

Gratias que fratres dicunt Am

Sciendum est quod maria

maria domini iacobini et annae

filia fuit. qui nupsit ioseph

et ita ioseph fuit

putatus per Christum. Por-

tuo autem iacobus deo-

phas fuit ioseph et deinde

annam accepit uxorem.

et genuit ex ea filia quae

vocavit mariam. qui nupsit

alpheo qui genuit ex ea

filios. scilicet iacobum ioseph

symonem iudam

vorino et cleopha.

Quidam salome candide

annam duxit et genera-

uit ex ea filia nomine ma-

riam. qui nupsit zebedeo.

et habuit ex ea filios. scilicet iacobum qui dicitur maior et iobez euangelista. Tres

et viros Anna habuit et

tres filias. Huc videlicet

dicitur quod iacobus alpha-

minor et fratres domini dicitur.

Minor dicitur ad dianam iacobi zebedei qui

maior dicitur huius ipsius qui postea secutus est dominum. ita

quod iacobus alphai mi-

nor. qui posterior ipso ad

habet. Frater vero domini

dicitur et. ut quibusdam pla-

cet. qui filii sunt materte

re Christi. Vel propositi

vincentis scitatis. vel quod ne-

possum patrum Christi. scilicet

cleophe. Huius etiam

sanguinitate germana

ex parte patrum preciosos

fries vocata. Vnde biero.

dicit intelligenter domini

huius iacobus et tres eius

huius Christi. Quidam se

quoniam delirantem quod

pocifor suspicuntur

fries domini sonis statim

filios ioseph de quibus

muliercula. Sed propositi

brinos fries domini intel-

ligere debent. scilicet filios

alphai et materter ei

matris iacobi minoris

et ioseph et inde. Quatuor

modis in dominis

scripturis fries dicuntur. scilicet

natura genere cognitio affectu

paternae et filiorum

huius etiam et iacob

huius et oes. iudicis in se

Vnde in deuteronomio. Si emeris fratrem tuum et cetera. Et ita. Constitue super te principem

quod dominus elegerit qui sit de fratribus tuis. Porro cognitio fratres vocatur. qui sunt de

vna familia. scilicet vna radice turbam dissidit. scilicet abraham in genere fratrem

appellat loth dicens. Non sit rixa inter me et te. quod fratres sumus sic et iacob et laban

fries dicuntur. Affectionem etiam fratres dicuntur fratres qui oes Christiani fratres vocatur ut ibi

Ecce quod bo. et quod iohannes. Et dominus ait. Vnde et dic fratibus meis. Porro in

ceteris oes fratres dicuntur. qui ab uno patre natu sunt. Illos fratres Christi ap-

pellatos intelligite cognitionis privilegio.

Fratrem do. Mos inde oes mares propinquos in genere appellare fratres.

Ioram deo. Jurat ut credat qui perficit istis. Necesse est apollus

inrat: quia nisi hoc ficeret non crederent ei: quibus non expediebat ut non credant. Et ideo quod plus est quod est: non non hoc quod amplius est a malo est: et si non a malo iurantis a malo est non creditis. Tunc non ait apostolus. Si quis aut plus facit malum est sed quod amplius est a malo est.

C. II.

Eninde post annos. xiiii. et passione domini quoniam conversus ad fidem venit sicut beatuus fugit actus apostolorum scribes demonstrat.

Et contulit eum cuius illis. Dico. Unde se non habuisse securitatem euangelij: nisi esset autoritate petri et aliorum roboratum. Alioquin apostoli enim paulus propter christi ascensionem de celo vocat: si non apostoli coi caret: et cum eis euangelium lucri ferret quod eiusdem societatis esse apparebat: illi non crederet. Sed cum cognovissent eum hoc annuntiantem quod illi et in eis communione et unitate viventem: accepit denibus etiam per eum talibus signis: qualia et illi operabantur: ita eum domino commendante autoritate meruit. ut ubi illi sic audiatur in ecclesia: et quod in illo christus sicut ipse verissime dicitur: locutus audierat. Non pro his inquit: tam cum rogo. i.e. pro discipulis: qui cum illo tunc erat: sed etiam qui futuri erat. Quotquot enim postea crediderunt in eum: crederunt per verbum eorum scilicet apostolorum. i.e. per euangelium. Quisquis enim in christum credit: euangelio credit: quod dicitur est enim verbum eorum: quod ab eis est primus: acque predicitur. Ita enim ab ipsis predicatorum per reuelationem.

D post predictam serie et canticis Eide post annos. xiiii. ite ascendit

qui de iudeis. Quibus hincinde testimoniis patet falsum esse me aliud gentibus aliud iudeis predicare.

Hierosolimam cum barnaba. assumpto qui gentilis non solum mea dispositio et tyto. Ascendi autem secundum regnum dei. pro assertione predicationis: quia multis erat scrupulus perturbantibus iudeis: quem non uitum dens tollere. et tanquam amicis et parib[us] non solum didici tanquam a maioribus.

uelationem. et contulit cum illis euangelium quod predico in gentibus. propter infirmos qui non possent omnia capere.

Secundum autem his qui videbantur aliquius autoritatis ne putarent inutiliter predicassemus: ne forte inuacuum esse aliquid: ne forte inuacuum predictionis opus cursum appellat pro tempore eloquio non solum in collatione approbatum sum.

Currentem autem cucurrit. Sed ne cur ergo vultis vos galathae circumcidere: cum sic ultra a gratia recedentes de lege transitis quod tuus qui tecum erat cum eis rationibus eorum sed suscepimus est ab apostolis in societatem incircuncisum gentilium compulsus est circuncidetur. Non est compulsus circumcidetur: sed neque ad horam in aliquo cessimus. Cur non hic: cum alibi in circumcisione timor: propter falsos fratres.

Dicitur: Sed propter subintroductos qui se singulis amicos sub habitu pacis et humilitatis falsos fratres: qui subintroierunt aliud singendo: et aliud querendo: ut accusaret libertatem nostram. explorare libertatem nostram quam in fide christi habemus in christo ihesu: ut nos carnalem obseruantiam a qua libertum sumus per fidem christi quasi coniuncti de lege in seruitute redigerent. Neque ad horam cessimus subjectionis: ut veritas euangelij permaneat apud

voluit cedere. Alibi vero ubi non obfuit: per scandalum indecorum circumcidit timor huius.

Contra hanc ostendit. et legem non tenet. probat. Vel haec alia littera. Quidam enim latini codices non habent neque quod ita potest legi. Nam non est apostolus circuncidit. Sed alibi.

Propterea falsos fratres ad horam cessimus subiecti in circumcisione timor huius. Reddit enim quoniam calumnias quod apostolus est facere quod nollebat pro scandalum indecorum.

Neque ad horam. Amb. Nec ad horam cessit: quod nunc cessit: quod si aliquis cessit: quoniam nec ad horam. Cur etiam propter falsos fratres: si persefatur erat. Cessit: quod propter illos: quod per se non faceret humilius se legi circumcisione timor huius. ut dicitur: et scandalum indecorum cessaret: qui pati erat pro mente tumultum et seditionem si illi filii indecorum circumcisum suscipiet: et eum ordinaret. De filiis grecorum non erat scandalum: quod apostolus inde data erat: non optere eos circumcidere: sed in dei credentes circumcisionem at filios suos nec episcopos apostolorum habent vita uerat nec de his aliquod significauerat. Vnde nec tantum copulsus est circumcisione filius indecorum exploratorum: ut vietas euangelium maneat: quod in ipso neque punitum: neque circumcisione aliquod valet: sed fides quod dilectorum opatur.

Quale al. In indicat le in legalibus punitus: sed nihil tantum propter sibi: et ideo galathae non curanda sunt legalia. Ad priora non recurro: quia ea quae modo sunt sufficiunt sed quia qui videbantur esse aliquid nihil contulerunt. In quo apparet quod non inferior illis: vel non accedit.

Contra illud punitum: neque circumcisionem tantum. sed etiam precia rerum suarum venditarum ad pedes apostolorum posterantur: sed ad opus illorum collectas faciendo. Ecce quod nobis egabant.

Verum pauperum memoriam esse. ipsi autem in circumcisionem: tantum.

Contra iherusalem. Qui precia rerum suarum venditarum ab apostolis collectas faciendo. Ecce quod nobis egabant.

Verum pauperum memoriam esse. ipsi ante admonitionem eorum.

Quod autem etiam sollicitus fuisti.

cipit psona: quod si ita esset: ego paulus an impius: cui tales nihil perferrent: non fuisse. Vel illud nihil interest: sed nichil mihi contulerunt.

Contra illud. Quales et ipsi aliquando fuerunt. Quia et ipsi peccatores et idiotae. Qui videbantur esse aliquid.

Istius est: alicuius auctoritatis: quia cum domino ambulauerunt: et transfigurationi eius interfuerunt videbantur dico ab his: id est: falsi fratres.

Quia qui videbantur esse aliquid carnalibus hominibus videbantur esse. Nam ipsi non sunt alicuius.

Et enim boni ministri dei sunt: christus in illis est aliquid non ipsi.

Non si ipsi essent aliquid per se: sed fuisse aliquid.

Sicut et per c. Ita tamen discepula est eis ut petrus gemitus predicaret: si canit.

Cui ei oportet. Angustus. Christus paulo dedit ut ministraret gentibus: qui etiam petro dederat: ut ministraret indecorum.

Colonne. Colonna firmamentum dei virtutis: quae etiam sapientia edificavit: i.e. constituit in levitate colonna: quo numero vel universitas predicatorum: quod soli ponit in universo vel septenaria operatur: spissitatem insinuat.

Dexteritas de. Vnde et contulit cum illis: et dextras accepit: quod id est cum eis vobis habuit.

Tra collato unitate doctrinae monstrauit: alii non crederet ecclasia ei: quod non.

Contra nos in genere. Ut enim primus in predictate gentium fuerat cum domino.

sicut petrus in circumcisione. Et sicut apostoli petro. ita barnabas sibi.

Restiti. Quod non anderet. nisi se non imparem sentiret.

Ab emulis noue legis dicebatur paulus ḡes predicator: egregi⁹ dama re legem moysi. vt sacrilegam. nec deo mandante scriptam. ideo etiam ipse in daizauit ostendens non esse eam sacrilegam iudeis. vt est ydolatria gentibus. nec tamen esse necessariam saluti.

Postq̄ venirent quidam. Quidaz emulatores legis. qui equo iure christum et legem

venerabantur. quos timens non miscebatur gentibus. Quod si solum esset: non eēt reh̄ bensibile. Sicut et ipse paulus pro scandalō aliquando cessit. sed in hoc erratum est. q̄ gentes cogebat in daizare

Sed cum vi dissimil. Hiero. ad augi. Danlus i petro non potuit regredere qd ipse fecit. nec argueret similatōnem cuius et ipse reus erat. Sz su

it h̄ reprehensio dispē satoria. nō vera. Nec petr⁹ peccauit. nec pau⁹ paciter arguit. Pe

trns aut fuit b̄ decreti aut. legem post quam gelū nō c̄ seruandaz q̄ post visione linteū ad cornelii intravit. et cū gentibus comedit.

Qui etiā questionem de hac re soluit. Cū cū paulus et barnabas iā cōuersis multis gentib⁹ venissent antiochiā.

Quidam de iudea dicebat. sine lege moysi nomine posse saluari tūc utriq; de hac ḡstione ascenderunt h̄islm ad aplos. Petr⁹ vero

ait: Deus dedit illi spiritū sicut et nobis. et nō chil discernit inf nos et illos. sive purificans corda eoz. Quid ḡte ptatis deū imponē iugis qd neqz nos neqz p̄ies n̄i portare potimus? Sed p̄ ḡaz credim⁹ saluari sicut et illi. Petrus itaq; bñ se

sit d̄ abolitō legi. h̄ simulauit p̄fōre iudeoz. ne occasione ḡtū a fide re

cederent. et sic p̄deret suū ḡgē. Silauit aut et paul⁹ p̄ simili metu. vt i circumcisione tymothgi. et ipse qui nutritum comā ex voto vt nazarei. i cenchis ex lege caput torondit. Post multa etiā in h̄islm consilio iacobi et presbitero rum purificatus scđm legem intravit in templum. et hostiam obiulit. Ecce quomodo iudei iudeis. Augustinus vero de gentibus credentes dicit legi onere liberos esse. de iudeis: legi et subiectos. nec peccare si circumcidunt et sacrificant. si modo sp̄e salutis i eis non cōstituant. nec peccat petr⁹ si in daizat. h̄ q̄ gentes cogit in daizare suo exēplo. in q̄ solo paul⁹ enī regredit. vt doctor gentium. vt sit regredēlo vera nō dispensatoria. Hiero. Sed si p̄ euangelio bñ facit qui in daizat in sacrificijs et ceteris: in h̄esim labimur cherinthi et bebionis. qui propter hoc sunt anathematizati: qd euangelio miscuerunt cultus legis. Qui dū volunt et iudei et christiani cē: neutrum sunt. Et si tales suscipimus vt in ecclesia dei faciant quod fecerunt in synagoga lathang: non illi christiani fient. sed nos iudeos facient. H̄unt utiq; iudeorum ceremonie omnibus mortifera fidelibus. finis enim legis christ⁹. Item. Lex et p̄phete vſq; ad iohannem. Et consummabo testamentum no

h̄ non minus diligenter q̄ illi preceperunt: h̄ ip si nihil mibi conculerunt. sed ego petro hoc ipsum facere. Cum autem ve

h̄ qui locus gentium erat: h̄ non in occulto. s̄ coraz omnibus quibus nocebat h̄ cundo h̄ in p̄fētia omnium.

nisset cephas tantochiam. in faci

h̄ tanquam par: h̄ quod non animaduerterebat

judicando h̄ non temere. h̄ dignus reprehensi

em eius restiti. quia reprehensi

h̄ hoc modo

bilis erat. Pr̄ius enim q̄ veniret

iudeus h̄ hierosolimitae eccliesie episcopo: h̄ nō

habens discretionem in cibis

qd ab iacobo. i cū ḡtib⁹ edebat

h̄ illi h̄ latenter per aliquas oc

ciones h̄ cibis gentilium.

Cum autē venissent. subtrahebat

h̄ per se ḡgē faciebat cū iudeis h̄ nō cibos h̄q̄

et segregabat se. timens eos qui ex

erāt infirmi. vel si firmi: p̄ more suo scandaliza

rentur h̄ quasi discerneret cibos.

circumcisione erant. Et simulatio

h̄ qui erant antiochiae.

ni eius consenserunt ceteri iudei:

h̄ doctor gentium h̄ ḡtib⁹ subtrahit.

ita vt barnabas duceretur ab eis

h̄ iudeice comestione h̄ ego solus

in illa simulatione. Sz cū vidissez

h̄ non quantum ad intentionē. sed h̄ quia p̄ hoc

p̄bat veritas vt gentes iudaizarent.

q̄ non recte ambularet ad verita

h̄ uia p̄o his sanandas dictum est vt omnes

illius obiurgatione sanarentur.

tē euangelij. dixi cephe. corā om

h̄ qui fuit in riu iudeico dimisit. quid qui nō

fuerunt facere debuerant h̄ natione et genere

nibus. Si tu iudeus cum sis ḡtib⁹

h̄ ḡtib⁹ nō iudeo et riu: q̄ scit nihil conferre.

tiliter et non iudeice viuis. quomo

h̄ que oia que videt in te: p̄tūt necessaria saluti.

do gentes cogis in daizare? Nos

h̄ nō p̄scili h̄ sumus. h̄ peccatores quidē

sed nō vt ḡtes ydolatre et immude.

natura iudei: et non ex gentibus

h̄ peccatores vius est dici valde iniquos. non de

bis qui cum iuste ac laudabiliter vivant. non sūt

sine peccato. Sed tamen

peccatores. Scientes autē q̄ nō

num super domum israel. nō dicit populo gentiū. sed iudeis. vt nō in re

testate littere vivant. sed in nonitate spiritus. Nec sunt ille ceremonie res

indifferentes inter bonū et malū. Si obseruande sunt: salutem afferunt. Si

salutē non afferunt: non sunt obseruande.

Dixi cephe. Aug. Ipse petr⁹ qd a paulo siebat utiliter libertate cha

ritatis leui ac benigna pietate humilitatis accepit. Atq; ita exēplū posteris

p̄buit tanto sancti q̄sto ad imitādū difficult̄ q̄ nō dēsignetur maiores sciu

bi forte r̄i trāmitē re

liquissent. etiā a poste

riorib⁹ corrigi. Lans

itacis instē libertatis i

paulo sc̄e humilitatis

in petro.

Dixi cephe. Vti

eo q̄ p̄iē dīscat c̄tū

Hie. Hinc dīscat

galatē petri auton

tate nō c̄ iudeādūz

q̄ in hoc r̄ephēsē.

Mūo cogis?

Nō docēs impio b̄

cōversatōis exēplo.

Nos natura.

Commendata auto

ritate sua. iān rōmb

incipit agere. q̄ carna

les obseruātē p̄ xpm

non sunt obseruande

Quasi diceret. Hen

tes nō debet in daizare.

q̄ nos q̄ valūmūl

ilege sc̄m̄ eā nō insti

ficare. ideo ea dīmis

fa ad christum p̄fuḡ

Uisi per fidem

h̄islu christi. Non

io dicit ex fide q̄ opa

bona fr̄strētū cū de

us reddat vniq̄ h̄

opa sua. Sed q̄ opa

lūt ex grā. nō ex opib⁹

grā. q̄ fides p̄ dilectō

nem opans. nibil opa

retur. n̄ ipsa dilectio

dei diffuderet in nobis

sp̄s sanciūz. nec

ipsa fides cēt in nobis

n̄i deus eam daret.

Omnis caro.

Nota q̄ deindeis po

nit homo. de gentib⁹

caro. Homo ibi. Sc̄i

entes autē q̄ non z̄

caro ibi. Prop̄ q̄

ex operibus z̄.

Q si querentes

Beda. Si nos reuera cognōimus non posse iustificari nos. n̄i trans

entes ad christū. Nūqd patr̄ xps relabi nos ad id qd eramus. Qd si pate

retur profecto minister nobis cēt p eccati. i prioris status nostri. sicut fuisse

transēuntibus ad se minister iusticie.

Wl. Q̄ si q̄tētes. Dixi q̄ ex opib⁹ legi nō ē iusticia. Qd si nos q̄ in lege

maiores fūm̄. iuēti sum⁹ i ea fuisse peccatores. qd inde appar̄ q̄ p̄m̄ i xpo

iustificari. Q: cur i xpo q̄tētē iustificari: nisi q̄ i lege n̄ eram⁹ iusti: Eſi

nos q̄ in ea perfecti eramus: fuisse ex ea peccatores: tūc let ybiciūz ē mini

strat peccatu. Eſi lex ministrat peccati: iuēti xps legē ministrat: et peccatu

h̄ non est minister peccati. ḡ nec m̄ster legi. Qd si forte videret: q̄ cā adim

plenit̄. h̄ absit q̄ cā m̄strancet. docēs ē post passionē suā seruandaz. Et

si non est minister legis: cur eam seruaretis?

Inventi. Non opinione habiti. sed ratione probati.

Ego enim per legem. Spiritualiter intellectaz. **S**um mortu

us legi. Ne carnaliter in ea vīnā. Ut vīnam deo. Nō m̄bi. qd iam

possūm. q̄ cum xpo. **F**ixus sum cruci. Id ē crux xpi extinxit in me ar

dorem peccati. vt iam ultra ad id non excedar. **H**ec viuo. In xptib⁹

vigores bene operandi habeo. **Iam non ego**, alle peccator qui prius erat. **Sed christus**. Id est nouitas christi appareat in me. **Ad quid glorior?** Et tradidit lemet ipsum. Attende quod filius semetipm tradidit ut hunc pater enim tradidit. Ut alibi ait apostolus qui proprio filio non peperit sed pro oibis nobis tradidit illum. **Judas** igitur quid fecit. **Vides** quia non quod faciat homo considerandus est sed quoniam et voluntate faciat. In eodem facto inenim deum in quantum inuidam deum bludicimus inuidam detestamur. bludicimus charitate detestamur inde inquit tate. Deus cogitavit salutem nostram qua re depestitum. **Judas** cogitavit peccatum. quod rediit dicitur dominus filius precium quod dedit pro nobis. Diversa intentio diversa facta est enim in multis una res ex diversis sic ea intueamur. vnu mandum alterum dandum. vnu glorificandum. alterum detestandum innenimus.

C. III.

Omensensati vero ba irascit. O mensensati qui nec se circuere toll a plesio agnoscunt. **An quo. oc. Aug.** In oculis et sensibus prudenter Christus morte et dyaboli vanasse videtur; non ipse dñmatur? ecce Unde oseas. Ero mors tua o mors. Et hoc est ergo mortis veritas se ingrediatur et non creditur. lathe. **Quis vos fascinavit veritatem?** vel credere? Id est dum per legem Christum deseritis: Christus est a vobis proscriptus: sicut a patre. dum insufficientem creditis a crucifixu non disseritis.

Ti non obediens? Ante quorum oculos ihesus Christus proscriptus est. **Quamvis sius fascinatus et stulti: tamen et in vobis crucifixus?** **Hoc** solus volo a vobis discere. **Ex operibus legis spiritum accepistis:** an ex auditu fidei? **Sic stulti estis.** vt cum scis in iustitia habuisti: cum prouectiores per carne. i. carnales queritis consummari a quibus nec in iustitia poterat haberi spiritu cuperitis: **nunc carne con-**

tum non consummari: sed habita perditis. Et omnino summamini? **Tanta passi estis si**

Id est sine utilitate? hoc confirmo: quod in vobis est. si utilis proderit hoc dicitur. ne despexit ne causa? **Si tamen sine causa.**

Quo. illi cuius iste legalis sacerdos gerit personam non per personam autem et reperator vice per ad amisse. **Unus** qui ascendit super occasum domini nomine illi. **Occasum ei mortis Christus** afferit. i. triumphavit dyabolus et morte supando. **Hoc** oculi stulti videt damnatus et in eorum sensu tunc crucifixus. vt homo in quantum nulla spes sit. In illis vivit Christus: in illis est mortuus.

Fascinavit. Fascinus enim magis illusionibus aliter quodam oculis hominum ostenditur: quod sunt. Dicit etiam fascinus vulgo quod nocet infatibus. Dicuntur enim quod ruda oculi visu videntes dum et hic ex opere actus fascinatus dicitur: et potest fieri ut huic peccato inserviant demones. Sunt et inuidia tunc fascinus viri. **Auidus enim** non modo sibi nocet sed et his in quibus aliquis bona est incipit. **Unus** salomon. **Fascinus** malitiae obscurat bona. **Sic** factum est ut inuidi tunc fascinantes nocturni galathis nup in Christo renatis ut iudei galathae fidei stomacho nauis te abum spiritus euomuerunt.

An quo oculos. vere fascinati: quod ante oculos. i. in via pentitentia illentibus quod est Ihesus Christus et per vobis crucifixus: est proscriptio. i. exhereditatio. et si vobis. In aliis non debet pati ut regnum et hereditate suam amittere. nec in vobis est fons. et in vobis. i. intellectus viris est crucifixio. ut l'sciret quod fecit. et quod perit.

Vel. An quo oculos. **Id est proscriptio eius.** ita fuit vobis nota: quod non vos est fons. et in vobis. i. intellectus viris est crucifixio. ut l'sciret quod fecit. et quod perit.

Proscriptus est. **Be.** Id est hereditatem suam amisit vobis. **Quod** atque crucifixus: pondere. per misericordias indiget cum dolore. **Hoc** solum volo. **Comotis** per ire patet. probat quod lex non est observanda. quod non ex ea. sed et fidei venient omnia necessaria. spiritus iusticia. bludicatio. **Quoniam** fascinati et stulti. tunc hunc volo a vobis discere. quod hunc adeo evidebit. ut et stulti docent quantum. **Solus** si nihil aliud est. sed ad probandum sufficiunt: cum probet quod spiritum accepistis an ex opere vobis qui nunc habuistis. an ex fide quod auditus facilitate venit.

An ex auditu fidei. **Aug.** **Vt** ex fidencio ex operibus legis.

Ab apostolo ei predicata.

et eis fidelis in quod predicatione.

one adiuvatum et per misericordiam.

spiritus sancti senserat. **Et**

est sensus. **S**i illis operibus legis est salus via.

Non dare vobis spiritus sanctus. nisi circumcisus.

Sed fuit dat vobis.

anque opera legis huius.

Scindit per nunc de

operibus maxime tractat.

qui sunt in sacramentis.

qui non sunt necessaria. vbi

gratia fidei est. **B**igitam

sunt ei opera legis. primum in

sacris. secundum in moribus.

accipiuntur. **A**d sacra per

tinet circumcisio sabbati.

et neomenis sacrificia.

et huius in numeris obseruatur.

Ad mores autem.

Non occides. non me

chaberis. et huius.

In obseruatiis si non intel-

ligatur servitus sola est.

Si autem obficiunt et intelligant: non modo nihil ob-

sunt sed etiam possunt. si tamen co-

gnatur. **E**t at sacramentum

intelligit. ad contemplationem

veritatis. vel ad

bonos mores refertur.

Contemplatio veritatis. in

soliis dilectione et cognitio suada est. **B**oni

mores in dilectione dei

et proximi quod duobus tota lex pedet et prophete.

Sine causa. **I**o

dicit. quod multa iactant pro

fide tolerauerat et in ipsius

passionibus charitate timore vicerant.

Sine causa ergo tanta passi erant. qui a charitate: qui in eis tanta sustinuerat. ad legem labi volebant.

Qui ergo tribuit. **V**os non ex operibus quam habuistis accepistis spiritum. sed ex fide. sed potestis videre quod ego qui habui opera legis: non tamen per ea. sed per fidem accepisti potestate dandi spiritum. et operandi miracula. **D**e eo quod sub lege fuerat potest dubitari. sed per similitudinem isto liquet:

Ad iusticiam. **I**usticia vocat hunc peccatorum remissionem et bone vitę obseruantiam.

Pronidens. Non solus iusticia ex fide. sed et bludicatio: quod scriptura dicit. In te bludicentur. quod est in te fidei conformitate. **E**t ne alio fratres dicit moysi sic sensisse: pronidens quod ex fide iustificat gentes deus.

Pronidens. Id est onus longe antequam fieret pluscum hoc. **S**ed quia ex fide. **N**on ex operibus. **P**ronidens i. ondit. **V**el pronidens i. ondit. **P**ronidens in eis bludicet in eis a bludicit. **I**n te. **I**n te fidei imitatione.

Quicunque enim ex. **N**on intelligendum est non de operibus quod ad mores

sed in obseruatiis illis siebat. **P**rodest lex in tabulis scripta. et ea omnia sunt.

Scriptum est ei. **Qui** ex operibus legis: sunt maledicti: quod sicut scriptum est a moyle in deuteronomio. **Maledictus ois homo** et. **Quasi** diceret

Multa p̄cepi quae oīa nullus implere poterit. s̄ in onus data sunt. & ideo omnes maledicti. In quo innuit desiderandum esse salvatorem. qui sinez ponat his. & liberet non solum ab alijs peccatis. s̄ a maledicto legis. **C**ur ergo galathe transiunt a gratia ad maledictum?

Justificatur apud deum. Qui eum gratis colit sc̄z non cupiditate appetendi aliquid ab ipso preter ipsum. vel timore amittendi. In ipso enī solo. vera nostra beatitudo est & perfecta est.

Lex aut̄ non ex fide. Ex fide est iustitia & vita. s̄ lex non ē ex fide. posset enī vide ri q̄ oīa. legis ex fide fieret. vt pro eis sperarent eterna. q̄d nō est. sed ex timore p̄ḡ illa sernabant.

Vlvet in illis. Nō ait qui fecerit eā vñet in eā cūz p̄mis̄ set. lex non ē ex fide vt intelligas legē in hoc loco pro ipsis operib⁹ q̄ in illis obseruatib⁹ fiebant positam. Qui ait vñebāt in his operib⁹ timebāt utiq̄ si nō ea fecissent lapidationem vel crūcē vel a līnd h̄mōi pati. Qui ſecerit ea vñet i illis non apud deū. i. habebit p̄gnū in ista morte puniatur. Qui aut̄ ex fide vñit. c̄n̄ bīc erit. tunc magis habebit p̄ſentissimū p̄mū. Non igitur ex fide vñit. q̄s quis p̄ntia q̄ vñdentur. vel cupit vel timet. q̄r̄ fides dei ad in uisib⁹ pertinet.

Factus. Id est. reputatus. non solum maledictus. sed etiam maledictum. Vel factus est rei veritate.

Maledictus id est mortalitas.

Maledictus qui penit. Quasi satis ad penam sit. q̄ suspensus moritur reus. & q̄ illic est vñq̄ ad vñperam. vt tūc deponatur & sepeliatur. ne si ibi sit diutius. mains sit obprobriū & macula generi eius.

Hiero. In hebreis & nostris nanc codicibus in deuteronomio habet Maledictus est deo. In antiquis tamē hebreor̄ codicibus nō habetur nomen dei. Et puto post passionem domini ab aliq̄ appositorum esse. vt nos q̄ maledicti a deo credimus christum infamaret. Sed non est hoc in contumeliam domini. quid mirum si maledict⁹ deo. q̄ habet in se q̄d deo odit id est reprobat & dolet peccatum. s̄ mortem.

Maledictus. Id est. mortu⁹. quia mors et maledicto. & maledictus est omne peccatum. Vel ipsum quod fit vt sequatur supplicium. Vel ipsū supplicium quod & vocatur peccatum. q̄r̄ peccato fit. Maledictus deo. quia deus odit peccatum & mortem nostram. cum ad delendū eā misit filiū suū. **O**mnis. Etiam christus. ne futuri heretici negent eius veram mortem. In sp̄ciens honorificentia christum a maledicto quod morti coniunctum est separat. P̄gena ergo peccatum nō ex benedictione. necessario venit ex maledictione. qua deo. si tetigeritis mortem. Vel maledict⁹. i. mortalitas. mortalitas autem ex peccato est.

Maledictio gemina culpe & p̄ḡ. vnde & maledictum duob⁹ modis dicitur. s. actiue & passiue. s. fm culpam & penam. Non enim ideo quis maledictus quia crucifixus. s̄ q̄ in tale inciderit reatum. vt meruerit crucifiq̄ q̄d non christus. Et ideo licet sit reputatus. tamen non fuit maledictus maledictione p̄ḡ etiū culpe.

Fratres scdm ho. di. Quasi probani per rationes & autoritates quod per fidem non per legem datur spiritus. iustitia. beatitudo. modo dico. i. probo idem secundum humanam consuetudinem. in q̄q̄ suis sepe non

sit firmitas. tamen firmum est testimonium hominis. i. ab homine factus suis hereditibus. Similiter testamentū deī lex non facit irritum. sed p̄mitit cui factum est. i. abrah̄. vt ex dantib⁹ & accipientib⁹ dignitate videatur incommutabilis sponsio. Et semini. i. christo. Non q̄ ad eum fieret promissio. sed ad eum pertinebat. quia per eum promitebatur vanda beatitudo. Et q̄ semen illud christus sit non aliud. notat ex verbis scripturæ que est in semine tuo b. o. gentes. Non dicit scripture in seminibus sicut faceret. si de multis vel let intelligi. s̄ in semine sicut qui de uno vult intelligi. & illud vñus est christus: dicit apostolus. Non enī p̄t i uniri alī qui omnes gentes benedixerit.

Docautem dicto testa. Hoc promisit deus abrah̄. hoc ē testamentū confirmati per iuramenta dico & affirmo. q̄ lex non facit irritum. de q̄ nō ēēt hoc putandum. q̄ data est tantū ad temp⁹ q̄ post multum ipius a promissione facta abrah̄ lex data est. de q̄ si esset bñdictō. boies illius temporis abrah̄a isā ac & iacob non eam habuissent.

Lex non facit irritum. Id est. falsum. quod faceret. si p̄ eam daretur bñdictio. Promissio enī illa nō dixit. q̄ per legē. sed p̄ semen. Quid p̄ legē bñdictio: fruſtra semini p̄misit. & fruſtra semen ipsum venit. Lex non facit irritum. qdā valeret ad evacuandam promissionem. q̄ esset falsa. & deus mendax.

Enacuare. Nā si ex lege datur hereditas. i. eterna beatitudo. tunc non ex eo q̄ promissio dixit. Deſtruit p̄sequēs. s̄ ex promissione dat. qdā in parte oīdit. q̄ abrah̄ de quo p̄stat q̄ sine lege fuit dedit deo. p̄ re-promissionē. i. p̄ christū. s̄p̄e promissum.

Quid igitur lex. Ang. in li. retractationū. Slim cum exponeret hoc capiūlum ita diligētiū putau. vt interrogatio ēēt. Quid igitur. Ac de inde ēēt respōsio. Lex ppter transgress. z. Quid quidem nō abhorret a vero. s̄ melior mihi videtur ista diligētiū. vt interrogatio sit. Quid igitur lex. Et in feratur responsio ppter transgress. z. Quasi qñquidēz lex nō est ad iusticiam. vel ad beatitudinem: q̄ ergo est eius utilitas. Cū a deo data. Deinde ne fruſtra videatur data. cur data sit explanat dicens: Lex posita est in medio. ppter transgress. z.

Dropter transgressionē p. est lex. Posita est in medio. int̄ promissionem & lemen. cui facta ē promissio. i. inter abraam & christum. vt populum dei erindiret sub timore dei. vt dignus fieret excipere promissionē. q̄ est christ⁹. Vel ppter transgressionē. i. vt homo superbe de suis virtib⁹ fidens acciperet p̄cepta. in quibus deficiens & factus p̄guarator. libera torem salvatoremq̄ requireret. Data ē ergo lex ad domandam hominis sup̄biā eiusq̄ prodendam iſfirmitatē. Data est etiā duris in flagellū. Data est etiā ī signū futuroz. vt futura figuris attestaretur. Ecce q̄tuoz causalitate legis brevis distinctas. q̄ in ep̄stola ad romanos plenius explicitur rbi dicitur. lex subintravit z.

Orдинata per angelos. Lex dico ordinata per angelos. i. moysē & alios ministros dei. vel in ministerio angelorum. hominibus data. in quib⁹ angelis erat vtq̄ pater & fili⁹. & sp̄ssancrus. aliquando sine villa diligētiōne personē deo per illos figurabatur. Et nota q̄ non ait data s̄ ordinata. quasi ordinabiliter data inter temp⁹ naturalis legis. de qua conniciuntur q̄ inuare non potuit. & temp⁹ gratiæ anteq̄ de lege coniuncti erant. qui

ergo nunc eam reducit: contra ordinem angelorum facit.

Magnus dei consilio factum est ut post hominis casum illico lex non datur: vel dei filius mitteretur. Nisi ei hominis superbia prius experiretur arbitrii sui libertati sufficientiam arrogaret: et legem superflue datam et dei filium frustra venisse indicaret. Item nisi prius lex scripta daretur: per quam quid posset probaret christi adventum supfluum indicaret. Ne igitur homo detrahendi vel murmurandi occasionem haberet: reliquit eum deus prius libertate arbitrij: ille genituali: ut sic vires nature sue cognosceret: rbi cu deficeret videt sibi liber arbitrii non sufficeret ad iusticiam nec sic se humiliaret ad posse gratiam. Et super legem scripta legi naturae adiunctam sibi sufficeret putatis clamat. Non deest qui impetrat: sed deest qui inbeat. Ut igitur et ipsa coiunceretur anteq filii mitteret: legem dedit. Quid partim moribus deterrit: non colupsum. Quia data innaluit moribus: et auata estfirmitas: non legi sed nature vicio et dia boli infirmitate: ut ita cogita virisq legis insufficiencia et sua infirmitate clamaret ad me dicere: et quereret gratias auxiliis: et ita factum est. Multiplicatis ei infirmitatibus: postea acceleraverunt ad medicum qui veniens in forma fui sanavit vulnera hois lagundi. Hic est samari

tan ille qui ad vulneratum qui cederat i latrōes appropianit atque vulnera eius al ligant: quemque sacerdos et lenita imiserit cordit pertransierat. Ilex vero et sacerdotium quod lex nemine ad pscm durit. Et est helizus ille qui misit baculum ad suscitandum filium suum amitis: per quem cum ille non surgeret: tādē venit ipse helizus: contraxit se et coaptavit puer mortuo et surrexit mortuus. Hic etiam est angelus ille in cuius descensu mouebatur aqua: et sanabatur vni. Hic est omnipotens sermo qui a regalibus sedibus venit: dum medium silentium tenerent omnia. Primum silentium fuit ante legem. Secundum sub lege. Tercium erit in gloria. Primum ignorantia lagnoris. Secundum despoticū curatois. Tercium adeptio sanitatis. Ante legem natus homo morbum suum non agnoscebat: ideoque si lebat: nec querebat remedium. Ut autem lex subintrauit et ostendit langui diu vulnera sua: mox ruptum est silentium et coperiunt egi poscere remedium. Sed per opera legis vbi non est salus sanari volentes: quod querebat innenire nequibant. Tandem considerans homo neminem per legem possesse sanari vel iustificari: quasi per diuturnos clamores fatigatus et desperans rursus loqui cessavit: et subsecutum est secundum silentium. Tunc ergo omnipotens sermo patris a regalibus sedibus forma servi induitus in mundum venit: sanaritanus ad vulneratum appropianit: angelus magni consilii ad piscinam descendit: helizus ad suscitandum mortuum accessit id est: summi regis filius de consilio patris: ad tollerandam mortem passum: de qualitate maiestatis ad patibulum crucis: de sede regali ad officium peccati: de lumine celum ad tenebras mundi: vel inferni venit: et veniens locutus est pacem: dedit gratiam: propulsit misericordiam: promisit veniam: et ita rupto silentio coperiunt egi pura fide ac vera confessione: quasi si magis clamoribus flagitare remedium: et accelerare ad medicum: per que vulnera sanarentur: moribus curaretur. Recepta ergo sanitatem et donata futu re immortalitatis felicitate nihil ultra restabit petendum. Et tunc erit terminus beatissimum silentium.

Contra eum facitis: qui eam destruxit.

In manu. In potestate christi: ut staret dum vellit: vel cessaret: ergo

Tel in manu mediatoris. Et quia mediator est inter duo extremata videtur vel christus non esse deus: vel quod duo deo essent. Ad quod rident et si mediator non est unus: sed duarum extremitatum: non est deus unus cum deo prie per diuinam naturam cui mediatur per humanam.

Mediator. Lex qua habet mediator iudiciorum tantum est: sed tamē ipse mediator non est unius ipsius: i. iudiciorum quod legem habuerint: sed et gentilium: et iō non gratis legem: ut habeatis mediatorum. Mediator non est unus: sed unus: sed in est vni: sufficiens ad oes recociliados deo: quod deo: et iō: aliquid non adiungatis.

Mediator autem unus non est. Aug. Sed duorum: quod duos populos discordes pacificauit in se lapide angulari: hinc numerum deorum: inde ritus legis auferens per quod discordabant: condens duos in se

Sed secundum istos chris tianos non est arbitrio duorum: qui inducti in legem de duobus fecerunt unum populum: et unius populi nullus est mediator: deus autem unus est.

Hoc dicit: ne christum quod secundum quod homo mediator est predicando deum unius video contrarius predicare videret: quod ipse hoc in iusta quod deus cum patre unus est. pat enim et filius unus est deus.

Aug. Si filius dei in naturali equalitate patris maneret: nec se exinaniret formam serui accipiens: non esset mediator dei et hominum: quia ipsa trinitas unus deus est: eadem in tribus: scilicet pietate et filio et spiritu sancto: unitate eternitate et gloriam constant. Si ergo christus unum tantum habet naturam: unius deus dederis inter deum et homines quod ita sit medius. ut deus sit propter

dimitatem: et homo propter humanitatis naturam: quod humana recociliatur divinis non ostendit. Nam ipse veniens prius in seipso humana divinitatis socialitatem in natura ratione in una eadem persona: deinde oes fideles prius recociliavit deo: dum sanati sunt ab impietate sub his qui cuncti humilitates christi credendo dilexerunt et diligendo imitati sunt.

Lex ergo aduersus. Nonquid est lex propter transgressionem: quod est contra propria: ut per ea imploraret alii quod missum est: Non: quod ex lege non est vita: i. eterna beatitudine: quod si inde est vita: tunc et iustitia: sed non est ex ea iustitia. Et hoc est: sed conclusus oia: in quo oīo clausus sub peccato dicitur lex ipsa. Ut ostendit oes homines clausos sub peccato.

Sed conclusus scriptura. Id est quod ad romanos: conclusus deo: in iustitia ut omnes miserearentur: notis pccis propter legem: conclusi sunt: ut se excusare non possint: sed querant misericordiam.

Sed conclusus script. xx. Id est ostendit oes homines clausos eē sub peccato. Data est ei lex non ut peccatum auferret: sed ut sub peccato oīo conclusa ostenderet. Data est ut expiatio de morbo conseruat: quod sibi sanum videbat: ut peccatum demostriaretur non auferrentur. Data est ut inniret se homo: non ut morbus sanaretur: sed in purificazione morbo crescente medicus recuperetur. Qui ergo negat egreditur in natura: superfluum indicat salvatorem: et in natura nostra creator: et laudem: et propter vicium quod nobis infictum est salvatorem grammus.

Prius ergo ostendit fides. Spontanea: quam nullum meriti acincoavit. Lustodiebamur. Non liberi sed servi. Conclusi. Ut sic assueti: diceremur. In eas id est: et bona fide. Que. Propter expiata. Revelada. Ubi multa apta sunt: quod pauperrima. Ecce honor legis: quod custodiret ut pedagogus: sed non magnus est: quod puerorum non adulorum. Pedagogus in christi. In instituto christi: quod ideo instituit: ut sic venientes ad fidem: quali pueri ad perfectiorem: iustificemur. Ut in christo: i. in exequendis perceptis christi.

De fide enim. Nos inde tpe fidei pedagogum deseruimus: quod oes vos gentiles quod non habuistis legem: estis filii: quod vno ex exemplo deseruimus: vos accipitis. Quasi dicere. Non debetis hoc facere.

In christo. In instituto christi: et ad similitudinem mortis eius.

Inductis. Id est: conformes ei facti estis: quod est vobis honor et pte

est protectio. Nam et christus indumentum sit. alibi apostolus aperit dicens. Induite vos dominum nostrum ihesum christum August. de baptismo. Induunt autem boies christum aliqui usq; ad perceptonem sacri. Ali qn eti; usq; ad vitam sanctificatorem. Et illud primu; bonis et malis est coe. Hoc alterum vero proprium est honorum.

Ergo semine abrae estis. Hiero. Supra Semen abrae dictus est christus. ubi legitur quod promissiones dictae sunt abrae et semini eius. Hic quidem

semene abrae dicti sunt filii christi. i. oes credentes. Vix quoties christus no[n]atur. semen abrae corporaliter sentiendus est. qd ex eius stirpe generetur. Quoties autem vos qui credimur in eum dicimus semen abrae. tunc sparsit semine fidei accipere debemus.

C. III.

Dico autem. Modo vos gentiles et nos iudei sumus christi. et semen abrae et heredes. sed nos iudei sumus legi sicut heres futuri et a prole substituti. Ecce itez quare lex non est tenenda.

Vsq; ad presi. Postquam enim adulti libetate sui et suorum habent alioquin iure exhereditatur. Lex fuit pedagogus. qd si te cōpissit et preceptis dei seruire coegerit. Fuit tutor et actor iudeis quod deus heredes instituit. duz parvuli cognitio dei et viribus resistendi peccatis. Quo tempore erat etiam servi legalibus penitentiis territi. pmissio iudeis incitat. nec sui dominabantur sed vici. nec suorum. i. hereditatis enim cum horum tamen dñi. a deo istent. His fuit lex tutoris loco dñi contra malignorum spiritum impugnations. et gentilium persuasions quod ad idolatriam traherent illos defendebat admonendo. increpando. aliquipuniendo. Eterna bona illis conservauit. quoniam ex illis multos christi ab inferno liberavit. Fuit et actor quia causam eorum apud deum egit. dum per sacrificia et expiacionem deum eis placauit. et hoc usq; ad tempus prefinitum. i. usq; ad aduentum christi in quo constituit deus. ut perfecti et liberi fierent. et hereditates obtinerent alioquin exhereditarentur.

Sub elementis. Ambro. In elementis neomenias. i. lunares dies et sabbatum significat. non quod in elementis sparent ut pagani. sed in his deus venerabantur.

Mundi. Aug. Quia lex non celesti auctoritate terrena permittebat. vel transitoria ut mundus. vel in elementis sunt neomeniae. i. lunares dies et sabbatum.

Vel plenitudo temporis. Id est postquam totum spaciū illud fuit ad plenum quod lex durare debuit tunc misit deus.

Plenitudo ipsius. Sciebat quoniam venire deberet. vel etiam pati. Non est ei hora eius. vel nostra nisi voluntas eius. Ante tamen longa series predicationum permittenda erat.

Misit deus filium. Vn. Ego inquit a prole exiui et veni in hunc mundum. Et in deo illo dicit euangelista iobes. In mundo erat et mundus per ipsum factus est. et mundus enim non cognovit. Deinde coniungit. In propria venit. Illuc et missus est ubi erat. Unde et illud propheteta dicit. Celum et terram ego impleo. Augredum est ergo quoniam intelligatur ista missio. Si tamen sobrie de dei filio. quod digna sunt opinemur. Ideo missum intelligere debemus. quia ex illo incomprehensibili inenarrabiliter secreto maiestatis profundus dedit se comprehendendit metibus nostris dei verbis. non solum cum se exinaniret. sed etiam cum habitaret in nobis. sicut scriptum est. quoniam in habitabo in illis.

Ex muliere. Usus hebreo loctionis. mulieres dicit non corruptas sed feminas.

Factum sub lege. Ut appareat circuncisus quasi filius abrae cui promissus erat. signum huius eius cui promissus fuerat. in quo impleta est circuncisio et ideo signum iam cessit. Credidit enim abrae se habitu filium. in quo beneficeretur oes

gentes. quod iam factum creditur.

Ut adoptare. Id est participes essemus domini glorie. Sicut enim ipse nostra natura partecipat. ita ad suam videlicet nos adoptat. Hinc enim adoptionem recipimus. qd ille unicus dei filius non designatus est partecipator naturae. factus est muliere. ut non solus unigenitus est. sed etiam primo genitus in multis fratribus fieret. Adoptionem autem dicit. ut distinctor intellegamus unicum dei filium. Nos enim beneficio et dignatione filii dei sumus ille natura est filius. qd hoc est quod pater.

Aug. contra faust. Unicus enim filius deus est. qui genuit de sua semine. Ros ante nos de sua semine genuit. Creatura cum ipsius sumus. quoniam non genuit sed fecit. Et id est fides christi sumus in numero modum faceret adoptionem. Ita itaque modus qd nos deus cum iam esse ab ipso natu pateremus et illi intinximus et filio suo et gratia sua genuit. ut filius eius est etemus. adopcio vocatur. unde deus dicit eis patrem filios dei fieri. etiam.

Reciperemus. Quoniam nos iudei qui credimus filii sed et nos gentiles quod probat effectus quia misit. pater autem est filius dei. misit deus spiritum quem etiam filius mittit. qui probat vos esse filios. tam iudeorum et gentilium. misit deus spiritum filium suum in corda vestra claramque qui facit clamare quod nunquam presumere mus nisi spiritus doceret. quis spiritus clamat in vobis pater. misit deus spiritum filium suum in corda vestra claramque qui facit clamare quod nunquam presumere mus nisi spiritus doceret. quis spiritus clamat in vobis pater. Itaque iam

audieremus dicere infirmitatem et indignitatem nostra suggestar ut andream dicere.

Spiritum filii. Nota spiritum etiam esse filium. Et nota etiam hanc trinitatem. Augustinus super iohannem. Si forsitan aliquis querat utrum et a filio procedat spiritus sanctus. Filius enim solus pater est filius. Et pater solus filius est pater. Spiritus autem sanctus non est unus eorum spiritus sed ambo. Unde dominus ait. Spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Et apostolus ait hic. Misit deus spiritum filium suum. Et multa alia sunt testimonia. quibus evidenter ostenditur. et patris et filii est spiritus qui in trinitate dicitur spiritus sanctus. Nec ob aliud estimo ipsum proprie vocari spiritum sanctum. cum etiam si de singulis interrogemur. non possumus patrem et filium dicere nisi spiritum. quoniam spiritus est deus. Qd ergo communiter vocantur et singuli. Hoc proprie vocari oportuit eum. qui non est unus eorum. sed in quo communitas apparet ambo. Cur ergo non credamus quod etiam de filio procedat spiritus sanctus. cum filius quoque ipse sit spiritus. Si enim ab eo non procederet. non post resurrectionem se re presentans discipulis insufflasset dicens. Accipite spiritum sanctum. Quid enim aliud significavit illa insufflatio. nisi quod procedat spiritus sanctus de ipso. ad hoc etiam pertinet quod ait de muliere fluxus patiente. Tenebit me aliquis ego enim sensi virtutem de me exisse. Nam virtutis nomine spiritus sanctum ex eo clarum est appellari quod marie angelus dixit. Et virtus altissima obumbrabit tibi. Et dominus promittens discipulis ait. Se dete hic donec induamini virtute ex alto.

Spiritum filii. Hic est virtus que de illo exibat. et sanabat omnes. Dicit tamen ipse filius a patre illum procedere. quia ad eum solet referre et quod ipsius est. de quo et ipse est. sicut alibi. mea doctrina non est mea. sed eius qui misit me. A quo habet filius et sit deus. est enim de deus. ab illo habet et de illo procedat spiritus sanctus.

Clamantem. Hieronimus. Notandum quod clamor in scripturis non magne vocis emulatio. sed scientie intelligatur et intentionis magnitudo. **Abba pater.** Eleganter duo verba idem significantia posuit. propter universum populum qui de iudeis et gentibus in unitatem fidei vocatus est. et hebreum verbum ad hebreos. grecum ad grecos pertineat. Ut rursum autem ab aliis eadem significatio ad eiusdem fidei spiritus quod unitatem.

Qui natura non sunt dii. Ambrosius. Unam dei veri esse natu-
ram ostendit scilicet patris & filii & spiritus sancti. Quid autem est. Natura
deum esse. nisi verum deum esse. vñ alibi apostolus. Conuersi estis servire
deo vno & vero.

Immo cogniti. Hoc genere locutionis frequenter utitur scriptura.
Vñ sic in sancto apparet tibi ut videret vir tuam & g.t. id est. vidisti me
ut viderem te. Cognoscit nos deus. id est. cognitionem sui nobis praestat.

Po enim a nobis est

q̄ nouimus eū. ab eter-
no quidē nouit: b̄ tūc
cognoscere dicitur: q̄n
ut cognoscatur facit

Infirma. Vere
letra quia perfecte non
iustificat egena. quia
quātu inuit. nō per
se. sed respectu gratiae
fact.

Egena. Clemēta
dicuntur que sui inni-
cent egent ad regēdūz
mundūz. **Dies.** Ut
bodie non est aliquid
incipiendum. **Men-
ses.** Qui curlus imē
perclūtates dicunt. ta-
si luna non est aliquid
inchoādū. **Tēpora**
ut eū dicunt modo ē
initiū veris. **Annos**
cū dicunt. nouis an-
est. Sed nulla dēt su-
spicio ēē h̄az rēnū. q̄z
prospere potest cedere
qd̄quid simplici sub-
dei deuotōne fit. Du-
pliciter erant subversi
ut ad legē & pristinos
eriores conuerteretur

**Dies obserua-
tis.** Non putaretur a
deo grāue nisi aplūs
diceret. **Līmeo ne sine
caū. hoc obseruant**
q̄ certis diebus mensi-
bus vel annis volūt
vel nolūt inchoare q̄sī
fausta. vel infasta sint
tempora.

Dies obseruat.
Culpantur qui cōstel-
laciones sequuntur. nō
qui naturales effectus
elementorum nouerunt
in siderum ordinatis
ma cōsōrētione. vel cē
peſtate non nauigent. aut īno non seminēt. q̄ib⁹ cum conderentur di-
cūt in genēt. z in signis sint & temporibus & diebus & annis.

Menses. Ut neomenias. **Tēpora.** Ut egressōis de egypto. **An-
nos.** Se primos & septimē decadis leptonium quem post captiuitatem re-
seruēt in iherusalem pro quī a gesimo qui inbileus dicitur obseruantur
Mīero. Dies. ut decimam mensis primi vñq̄ ad quartam decimam.
qua agnus immolabatur. & a decima quarta vñq̄ ad vicēm ampīmam
eiusdem mensis. quando azima comedebatur. Septem etiam leptonias
quas ritu iudaico computant israelitici & pentecosten seruant. nec non et
clangorem tubarum primo mensis septimi. Decima etiam eiusdem mensis
expiationem & ieiunium. & in quindecimo scenopiegia. **Mēses.** Ut ne-
omenias. Menses etiam custodiant. qui primum & septimum mensē ob-
seruant. Et annos septimos. Puto equidem hoc de septimo remissionis
anno dici. & de quinquagesimo. qui ab illis inbileus dicitur quem inde ali
quando suo ordine seruare nequinerunt captiuitate pressi. Quia soluta. p
eo septimum annum septime decadis coluerunt. Qui potest intelligi vel se
ragēsum septimus annus. quo inducta est eis a ciro & dario licentia redeū

di de babilonia. Unde completis annis septuaginta redierunt. Vel po-
tius septuagesimus septimus quem reuersi in iherusalem pro quinquagesi-
mo qui inbileus dicitur obseruarunt.

Estate sicut ego. Quia & ego qui legem habui sum modo sine lege
sicut vos. & debetis ēē sicut ego: quia obsecro vos. **Nichil me.** Excusat.
quia pseudo dixerant paulum galatū inimicū nec voluisse eos docere qđ
in alijs ecclēsīs predicabat.

**Quia et ego si-
cūt vos.** Homo qui
de errore correctus. et
ita vos potestis corri-
gi.

**Fratres obse-
cro.** Alspere correctos
recreat per bene gesta.

**Tentationem
vestram.** Letati enī
sunt cum tribulatōne
b̄m carnem pateretur
aplūs. vtrū timore de-
sererent cū an charita-
te amplecterentur.

Ubi est ergo.
Admirans opus eorū
spīale cōmendat. vt b̄
intūtēs in timorē car-
nalem non decidant.

Testimonium enim perhibeo vo-
z ad vtilitatem ecclēsī non potest fieri quod
iuste non sit. q̄d inter omniū charius est vo-
bis. Et ideo de vobis plus dolendum.

bis. quia si fieri possit: oculos v-

stros eruissetis: & dedissetis mīhi
Et cum hoc ita sit. est ergo credibile q̄ inimic⁹
Ergo inimicus vobis factus sum
Quasi per hoc videor inimicus. quia verum di-
co sed si fallerem putarem amicus. S̄ diligunt

verū dicens vobis: Emulantur
non vtiliter. & a side ad legem. & a dilectio-
ne mea

vos non bene: sed excludere vos

in legalibus & vñ vos
volunt: vt illos emulemini. Bonū
b̄ hominem me. & et huīusmodi. S̄ diligite ini-
mici. Et hoc. Id ē. propter hoc diligite q̄z
in eo virtus et bona operatio non p. alia tē. vt
perseuerant gradu ad finem boni operis. perue-
niatis

autē emulemini in bono semp
emulemini bonum. sed magis eū absens
& non tantum cum presens sum q̄
q̄ quia modo diminuti persecus gradibus in-
dīgetis. S̄ sicut prius cum dolore et labore ad lu-
cem fidei genero.

pud vos. Filioli mei quos iterū

reprehendens videtur inimicus.

Emulantur. Ego non sum inimicus b̄ illi emulantur z̄. Emulantur
enī non bene qui non tāz cupiunt eos ēē meliores. q̄z ipsos volunt facere
peiores & retrosum trahere emulatōne peruersa.

Filioli. Quod natum est in te. nō dūm enim de illa natum erat. Sic

nascuntur parvuli in vsceribus ecclēsī donec formati exeat.

Ang. Filioli. Item incipit ostendere ex ipso lege quare non sit te-
nenda. Ne imitamini. quia filii mei estis. vel non solum ex supradicis p-

batur lex dimittenda sed & auctoritas ipsius legis hoc ostendit. **Filioli**
dicite. Respondete vñq̄ hic ē pendet sententia. Et interponitur illud.

quos sit. par z̄. **Legem legistis an non.** Quidquid eligant probā-
tur stulti. Si non legerunt. non debent recipere quod ignorant. Si lege-
runt. ipsa probat se dimittendā. **Si si non intelligunt stulti sunt.** **Scri-**

ptum est q̄d uos: cum plures habuit. sed de duobus scriptura spiritua
liter singula exequitur. innuens aliquid egregium in his prefigurari.

Unū de ancilla et vñū de libera. Nec hoc frustra distinxit veteris

de abz agm sed diversa oratione. quia qui de ancilla b̄m carnis naturam

Qua innacula de sene solet concipere. **Q**ui de libera non secundum vim carnis. ut vetula sterilis de vetulo sed per operatorem dei qui permisit. Illi ergo genuit demonstrans consuetudinem naturam. Illum vero dedit promissio significans gratiam. Ibi humanus visus ostenditur. sed dominum beneficium promediat. Allegorice. Abraam est deus pater. qui est per multas gentes libera noua. tamen de oibis per christum non haec. Agar vero est. In veteris genitio deus sibi filios qui servirent. sed in veteri iudei servi qui timore preceps. et permissionibus prophetarum. et sed secundum carnem. qui per penas horret et dulcia amat. Hoc noui. tamen parit liberos qui ex dilectione serviantur non vi carnis. sed opere dei. **Q**uis enim impossibilia secundum naturam crederet. qui suauia sunt in presenti considerantibus nisi visa speraret. nisi virtus dei sed in eo opera retur?

Domi chri. Quem deformasti formosus sit in vobis. Ut et formosus alijs per vos appareat. Graui dictum qui diceret eos formari in christo.

Donec christus formetur tecum. Ut scilicet recipiatis similitudinem eius quia vero vicio perdidistis. Per paucorum enim est pensare quod labor sit in predicationibus primi quanto per doloribus animas in fide et peruersatione recta pertinet. Vnde aplius primi per fidem illos generat in baptismo. sed postea deformati sunt per pseudo et infirmi facti. nunc ideo reformati eos. Vnde addit donec formetur christus in vobis. Ceteri pientes enim fidem et sensum fidei non aduententes formatum christum in animis suis hic negatur.

Aug. format enim christus in corde creditum. cum illis sacramenta gratiae perducuntur. et ea quae obscurata videbatur. perspicua sunt.

Cellelum autem.

Sicut apostolus hic maiorē vim sermonē quod ad patentes sit. cupit apostolicā vocē līris prophētā in patētū mutare. Scriptura enim dīna edificat līca sed mīto plō p̄dest si dīlis mutatur in voce. Magna siquidē vim habet vox vivā. vox de auctoritate sui ore resonans quia ea pronunciātōne perficitur et distinguuntur quia in hōis corde generata est. Est itaque sensus. Quia cōsumi. in vero velle litterārū voce p̄tē de meo ore perficitur. ut vos solito senioris ipse corripere. quia ipsa non potest vocem obiurgātis exprimere. non valet irascētis resonare clamore. et dolorē pectoris apicib⁹ explicare. Non hēc quippe fructus. quia solēt de disciplinis hic doctores et sine ea semel iactū ē docēt. Ita ut cū hierētia dicā. non profici nec profici in quicq⁹.

Duos filios. Aug. Plures habuit p̄ mortē cū sare. de alia uxore. scilicet hūc alios genuit. qui non pertinet ad hanc significatiōnē.

Der allegoriam. dīc quod aliud videt sonare in verbis. et aliud in intellectu significare. sicut hic per abraham de pater. ipse enim est per multas gentes.

In monte syna. Quod in tali loco significat. quia p̄tra alias gētes cōtent sup̄bi de mandato. vel ipsi cōtent sup̄bi et tumidi p̄tra ipsi mandatū. Quod testis est agar. significatur p̄ agar. agar alienatio. quia alienat ab hereditate.

Qui mons. Amb. Propter oīa ē p̄iūcē. et silis ei hūc. et iudeo ipso quod

nūc est. id est prophetarum totū ipsi matrē singuli sunt filii. Vnde p̄ feliti. quia oīes sū re p̄cē seruit. p̄ hōi oīa p̄tē quia vero lex non ē tenēda. sed noua quae sursum. quae libera Arabia. Hōmītā. vñ afflictō quia affligebant hōi carnalib⁹ obliterati⁹. **Q**ue sursum est. Significat secundum civitas licet in quibusdam quae hōi partit ad hūc p̄greditur. Hoc sterilis significat quia natura humana generis peco vicia. tamen et iō dānata nihil habeat felicitatis in posteris merebat. Isaac p̄ repromissionē natūrā sicut filios gerit. et quia hōi non p̄ regeneratō. sed p̄ generatōnes futurū erat. id

tūc ipsa est circūcisio quia dīla p̄missus ē filius. Circūcisio ei signum naturā exuta veritate novata. Quia oīes filios et seruos circūcidit iubet ad oīes ista grāz p̄tine re testatur.

Que ē matrē. Amb. Singuli vero et cōfēpō ei instructi ex charita te seruant.

Que ē matrē nostra. Scriptum. Amb. Celestis hierusalem sterilis qui non partit secundum carnem. nec doiores patitur. sed generat spiritualiter. sine passione clamans in leticia.

est enim. Letare sterilis que non

paris. erumpere et clama que non partit ab adam sed partu non dilectione sponsi.

terris: quia multi filii deserti. ma-

ter signum ad generandum que carnaliter gene-

rat sub lege.

gis quae eius que habet virum.

duo sunt filii alter secundum carnem. alter per repromissionem nature. sed ad similitudinem ysaac.

Nos autem fratres secundum

per gratiam genui. sed nos sumus secundum ysaac.

Scriptū est. Secundum carnem natus est: Qui autem

mirabiliter natus est de libera. per repromissionē. Que

per alium intellectum. sed ancilla et libera sunt. id est significant.

sunt per allegoriam dicta. Nec ei

est secundum testamentum. sed datum est

duo testamenta. Unum qui

qua pre timore seruabantur vel seruati peccati erant.

dem in monte syna. in seruitutem

alienatio. sed vere

vetus testamentum in seruitutē generat. quia

generans que est agar. Syna enim

est vetus testamentum in illo monte datum. sed non

in terra promissionis ubi filii sed ubi quasi sunt serui et alieni. Mons per omnia. sed similis

mons est in arabia: qui coniunctus est

hec est synagoga que sub peccato generat. sed in

daico populo qui nunc est qui terrena diligit

ctus est ei que nunc est in hierusalem

hee synagoga timore vel sub peccato seruit

Ecclesia de gentibus congregata

et seruit cum filiis suis. Illa autem

Amb. Siagoga hē est habet vix. i. legē. Debet vero et vaga et sine villa praeferre vīnū gētūnum multitudine ē. que est sterilis erat. nullius legitimū velibi proferēs germinē.

Aug. Parit autem cives trencū civitatis peccato viciata natura. Celestis vero

civitatis cives parit a peccato naturam liberans gratia.

Que habet virū. Siagoga quippe virū habet. i. legē et fortis quoniam dā fuit in liberis. Sterilis vero ecclesia sine viro christo sine viro spōsi alloquo dīi iacuit in deserto. Sed postquam illa libet repudiū accepit. et oīe ornamētū viri ad ydoli querit ornamētū. Tunc marit⁹ p̄tē putrefacte cūq̄ uero aliū lūbis suis balteū. aliud de gētū lūbare p̄teruit q̄stati ut viro p̄tē p̄cepit et p̄git. vnde ysaia exclaims. Dilata locū tabernaculi tui et profede funiculos tuos.

Isaac. Risus. i. qui in leticia seruit non ex tristitia. vñ necessitate.

Persequēbas. Non puto nos defacili inuenire posserbi ismael p̄secutus fuerit ysaac. sed in illud quod cum filio egyp̄tis ludaret cum ysaac cōgnata sit sara.

Aug. Iustum enim intellectus sara persecutionem. quia Iustus maioris ad minorem illūsio est et deceptio. quia alia intēdens simulat quedam puerū i.

infimo et frades facit. sic et non plus persequuntur qui illudendo seducunt. Et sicut sara tunc itellxit lumen illud ita nunc ecclesia intelligit lumen istum persecutorum.

Aug. Omnes qui in ecclesia terrenam felicitatem querunt a domino ad immortaliter pertinet. Ecce hec cum area coperit vestilani et antiqui veteris. t. mihi gratia querentes filii sunt promissionis.

Qua libertate. Aug. Libertas qua liberati sumus a christo est peccator remissio et fide per dilectionem operatus iustificatio

C. V.

Si circuncida-

mini. Aug. Circuncis-

sio et cetera legalia ita-

natis et istintis non sunt

notoria licet non necessa-

ria. magis notior erat

ea phibere quae non notoria.

Notiles vero ad Italia-

non sunt cogendi. si no-

lunt eis cognoscere ut thi-

motheus non sunt probi-

bendi. si in his confi-

dunt sunt predicti. licet his

et illa tenere ne videan-

tur improbata potius

quam terminata gentibus

vero non sunt iponeda-

ne videatur aut non cau-

sa promittendi christi in-

stituta. aut adhuc pro-

mittere. si cessando iam

pater signa futuri suis

le quae bonore paula-

tim deseredo erat sepe

lieta. non ut sacrilegia

genua fugienda.

Piero. Aut ista

legalia post christi pas-

sionem sine in eis spes

ponatur sine non obser-

vantibus dicit enim notoria

missi dispensatore custo-

diatur. Unde inquit. An

tecum inciperet noua spe

dicatio oportuit circu-

di. Non autem legi fide

succidente nichil pro-

derit fidelis addita cir-

cumfatio non obserbit. Amb

Nam enim malum est ex

libero seruum fieri quae-

nasci.

Debitor est univer-

se legis. Hoc dico

autem ut terrore tam innu-

merabiliter obsernatio-

nus quae in lege scripta

sunt. ne oculi implere co-

gerentur. quod nec ipsi

indei nec patres eorum implere potuerunt sicut petrus ait) abstineret ab his

quibus eos aliqui subiaceere cupiebant

A gratia excidit que ad hoc venit ut cessante onere iustificetur. quod que redit hanc perdit.

Nos enim. Qui in lege confidit amittit gratiam quae ex contrario potest videri

quae fidei iusticia et spes. id est eterna beatitudo. et hoc facimus per spiritum. ne

putemus falliri.

Spe iusticie. Id est quae sperat iustitia. s. vita eterna. vel quae speratur

ipae iusticia. Fides enim esuriens et sitiens iusticiam sperat in ea renouari et profi-

cere. Vel spes iusticie est christus ex quo spatur iusticia ipsa.

Nam in christo ihesu. Z. His vero qui in christo ihesu volunt pie-

nitente virtutes appetentes sunt et vicia fugienda. Media vero que inter vir-

tutes et vicia sunt nec appetentes sunt nec fugienda ut circumfatio et preputium

que nihil valent in christo.

Sed fides. Aug. Sine dilectione fides inanis est. Fides cum dilecti-

one christiana est. Alia est demonis. Nam et demones credunt et tremunt

Qui autem non credit tardiores sunt et peiores quam demones. Sed multi inter eis sunt qui credunt ipsum esse christum. Nam ipsi credunt etiam in christum crediderunt. Ille enim credit in christum qui sperat in christum et diligit christum.

Currebatis bene. Hic laudat galathas et eos per quae iuncti sunt ut inducere vellent uti per se. et ne illis consentiantur monet.

Modicum fermetum. Aug. Ne putatis paucorum hominum insidias contem-

nendas ut ei scintilla pna res est et per nos datur.

Sed si somite comprehendet et nutrimenta sui inuenientur mensa rubea latissimas saltus regionesque consumunt. Et sic fermentum regmodica videtur et nihil. Sed

enim farina prosperum tota massam corripit. et in illis vim transit oem quod mixtum est. Ita et doctrina peruersa ab uno incipiens vir dominos aut tres primi in exercitio reperiit auditores. Et paulatim ut ceteri serpi in corpore. Et intra vulgare pueribus viuis peccatis scabies totum comaculat gregem.

Igitur et scintilla statim et apparet extinguedita est et fermentum a maleficis vicina se mouendis et scabiosis ait a cancri repellendum.

Confido. Ideo confidere de his se dicunt quae non sponte sunt circumvenientes errabat. Et id omnia vera via facile credit eos renerti.

Conturbat. ut

mutato ordine de

spiritualibus suis carnales.

Quicunque est il-

le. Occulte inquietant petrum lacerat. cui supra

in facie se restituisse scelus.

quae non recto pede in-

cesserit ad euangelium ve-

ritatem. Sed ne paulus

tz pro hac maledicto

de ecclesiis principi loquuntur.

Vel nec petrus dignus ut

portaret iudicium ecclesie

Ex quo arbitramur est de alio quod dicitur quod vel cui apostoli fuerat. vel diuidens venientem.

Et cum hoc sit hoc tantum est necessarium ne libertate abutamini.

estis fratres. tantum ne libertatem

quae tunc servis. ut quia liberi et meritis non

incumbit legis ideo desideria carnis sequamini.

in occasionem detis carnis: sed

Vos autem vocati in libertatem

et cum hoc sit hoc tantum est necessarium ne libertate abutamini.

estis fratres. tantum ne libertatem

quae tunc servis. ut quia liberi et meritis non

incumbit legis ideo desideria carnis sequamini.

in occasionem detis carnis: sed

Quicunque est il-

le. Occulte inquietant petrum lacerat. cui supra

in facie se restituisse scelus.

quae non recto pede in-

cesserit ad euangelium ve-

ritatem. Sed ne paulus

tz pro hac maledicto

de ecclesiis principi loquuntur.

Vel nec petrus dignus ut

portaret iudicium ecclesie

Ex quo arbitramur est de alio quod dicitur quod vel cui apostoli fuerat. vel diuidens venientem.

Ego autem. Imponebatur ei a pseudo quod alibi circumcisionem predicaret. sed non eis facile sententiam suaz aperire vellet.

Quid adhuc persecuti. Z. Persecutores enim creberrim aspergunt a indeis eo quod docerent credentes de indeis non debere circumcidere.

Scandalum crucis. Aug. Scandalum erat iudicis circumcisionem euacuabat. Si vero admitteret circumcisionem non esset eis scandalum et pacifici essent.

Ultinam et absconditum. Ipsi vos conturbatis est ultinam absconditum. non carnaliter sed

vi generandi perdatis. vel i aliis nihil praecedit. non soli circumcisiones absconditum. ut nullum oino generandi potentiabit habeatis. et merito huius optime vos redigatis in fidei legi.

Abscindatur. Elegati ab ignoto bonum optat. sunt ei spadones populi r.c.

Ne liber in occa. Z. C. Anete ne audito nomine libertatis impune

vobis peccandum esse arbitremini
Sed per charitatem spiritus. Aug. Non per affectum carnis charitas habenda est. sed per spiritum.

Omnis ies. Aug. Nam et illa que ad bonos mores pertinent et illa que in sanctis sunt. cum bene a liberis intelliguntur. nec carnaliter obseruantur seruit ad charitatem referantur necesse est.

Diliges proximum. Aug. Hoc scriptum est in leuitico. in quo recte dicit impleri legem universam. cum tamen duo sint precepta charitatis in quibus tota lex perficitur et prophet. quod dilectione dei in dilectione proximi continetur. et ideo in hoc precepto perfectio salutis est quod sine proximo non diligitur deus. Qui enim non diligit proximum suum quem videt. deum quem non videt. quoniam potest diligere. Quia igitur utrumque preceptum ita sit. ut nequam sine altero possit tenere. unde eorum sufficit contineat memorare.

Sicut te ipsum. Aug. Sicut leno potest proximum diligere. qui non diligit se. Sed autem non diligit qui diligit iniquitatem. Qui enim diligit iniustitatem odit etiam suam suam.

Comeditus. Ut criminamini crimina vobis inuidem impudentes.

**Ne ab inuidem co-
summini.** Per scisma christiane religio nisi per vanam gloriam vanam victoriem mutata occasione charitatis. hoc eorum vicium tetigit. quod dissensio inimica est dilectis. Hoc enim maxime vicio contentum est et inuidem pernicio sa inter eos iurgia mutabatur. quibus consumuntur societas et vita.

Dico autem in christo. Dicitur quod sufficiens sit fides Christi sine legem. quod per eam carnem vincuntur. et ei opera et se quinque spiritum. quasi dicat. Ne detis libertatem in occasione carnis sed per charitatem spiritus seruite. Hoc autem dico posse esse vobis in christo. et non quam aliter.

Non perficietis. Non autem feceritis vel non habueritis. quia ea non habere non poterant. Sed non perficietis. id est non opera eorum consensu voluntatis implebitis.

Caro enim concupiscit carnem. Ang. Caro dicta est concupiscere. quod secundum ipsam agit anima sicut auris audire. et oculi videre. cum potius anima et per aurum audiatur. Caro enim nihil nisi per animam concupiscit. sed concupiscere dicitur. cum anima carnali concupiscentia spiritus reluctat. Ipsi enim carnali concupiscentia non est in anima sola. nec in carne sola. ex utroque enim est. quod sine utroque delicato nulla servitur.

Quod si spiritus. d. n. e. s. l. Hiero. ad aug. Ex quo apparet quod sub lege est non vilpenlatum est vere. ut tu intelligas enim spiritum sanctum non habere.

Non estis sub. Hoc secundum ianuam habentis. et hoc pars eligenda

Hos vanabiliter dicit enim sub lege. quod reos facit lex. homines implentes legem non scientes gratiam de se presumunt.

Aug. De natura et genere. Sub lege enim est timore non amore abstinet a malo rebus in voluntate.

Cidem in eodem. Sub lege. est timore inquit non amore.

Aug. Hec oia non ad voluntatem ca mis sed via sunt an mi.

Redere etiam omnia mala accidere anime ex carne. error enim ab his omnibus mundum dyabolum. qui carnem non habet. Sed nos carnem totum hominem significauit. quod vienedo secundum se in hoc cadit.

No ei habedo carne. sed vienedo enim se. sed bene facit enim bene solus diabolo quod ille enim se vivere voluit. quoniam in reitate non stetit.

Regnum dei non co. Aug. Nullus medius locus est. ut non sit in supplicio. quoniam enim in regno

Charitas. Sapientia permissa. non media sequuntur. Non bene gaudet. qui non diligit bonum unde gaudet. Non habet pacem veram cum aliquo; nisi enim diligit. Non est longanimitas perseveranter expectando. nisi feruat diligendo. Non est benignus. nisi diligat cui opitulat. Non est bonus. nisi diligendo. Non fidelis salubriter nisi ea fide. que per dilectionem operatur.

Non est mansuetus. qui dilectione non moderatur. Non continet se quis ab eo vnde patitur. nisi diligat. non honestatur. Veritas et charitatē sic semper commendat. quasi sola sit praincipia que non potest haberi sine certis quibus homo efficitur bonus.

Praudiu. Virtus conscientiae. Unde non est impensis gaudiere dicit dominus.

Qui autem. Quasi contra malos posita est lex. Bonis autem posita est crux. Quod ita ait. Qui autem tecum est.

Carnem suam cruci. cum vi. et Aug. in sermone de quadraginta. Congruit enim nostrae denotioni. ut qui domini crucifixi passionem celebramus reprobemus carnalium voluptatum crucem nobis faciamus. In hac quidem cruce semper in hac vita debet pendere christianus. ut sit fixus dominus et preceptis iustitiae. ut christus in cruce clavis confixus fuit.

Si spiritus. vi. Quod communiter supra dixit: ad istos quibus scribit recordetur. et se eis connumerat. per hoc ostendens se non dicere eis quod dixerit velit servare. Quasi non dico. vobis quod ipse nolim.

Inanis gloria. Quae est velle vincere ubi primum non est.

Inuidet. Scindendum. quia cum per omne vicium antiqui hostis

virtus humano cordi infundatur. in zelo inuidig tota sua viscera serpens

perit et in hac imprimenda malitia quasi posse monit, zelus iste modum non habet permanentis ingiter sine fine cum alia scelera finiantur. Quoniamque ille cui innidetur successu meliore proficerit tanto inuidius in maius incendi um toro ignibus in ardescit. Hinc vultus minax torus aspectus pallor in facie tremor in labiis stridor in dentibus verba rabida et effrenata concita et manus ad violentiam prompta et si gladio interim vacua odio tamen furia mentis est armata.

C VI.

Frēs et si p̄.

Pactenus toti ecclēsie

improbando legem et

commendando gratiam

modo ad platos

qualiter tractent sub-

ditos. s. leniter quia

fratres et si superiores

In aliquo de-

lictico. Aug. Delictū

et decimare a bono.

Peccatum est facere

malum. Vel delictū

quod ignorantia fit. Peccatum quod a sciente

Tamen indifferenter

ponuntur. Preoccu-

patione est dum vel ad

horam non videtur quod

faciendum sit. vel qui

viderit vicitur ut ma-

lum fiat cum latet veri-

tas. vel compellit infir-

mitas.

Lenitatis. Ne

si aliter fecerit non pa-

tiatur se argui sed de-

fendere se incipiat ne

turpis videatur

Consideras te-

ipsū. Aug. nihil

ad misericordiam sic in-

dīnat. q̄ propria peri-

culi cogitatio.

Et sic adim. te.

Aug. Id est charita-

tem. Charitate enī

crux peccata nostra tu-

lit. ouī etiam precepit. vt nos in uicem diligamus.

Nihil. Comparatio spiritualis. qui totum dat gratias.

Se ipsum seducit. Non enim seducunt laudatores eius sed ipse potius

q̄ cum ipse sit p̄tior. q̄ illi manuēt se in illis querere q̄ in seipso

Droget. Diligenter inspicat. Opus suum. non peccatum alte-

rius. vt phariseus q̄ dixit. Nō sūs sicut ceteri homines. q̄ nō rebus fallacē iustus.

In semetipso. Id est. in conscientia sua pura. Gloriam ha-

bebit. Id est. glorabitur et gaudebit.

Et non in altero. Id est. in alteri laude. s. cuī alter eū laudat. Qui

in conscientiam boni operis habet. nō debet de hoc apud alios glorificari. et lau-

de sua foras fundere. sed in semetipso humiliter glorificari.

Vel ita. Et sic. Id est. si actus suos consideret sciens neminez debere

glorificari se habere mundum cor. In semetipso ē.

Et sic in semetipso. Aug. Ambro. Id est. si actus nostros considerere

minus nulli nos anteponimus. nec quemq̄ iudicamus. Vere iustus alterius

sibi reponit. q̄ plus sua mala scit q̄ alterius. quorum cognitione sibi gloria est. Sicut enim dum cognoscit morbum suum. quem sanare desiderat

Unusquisq; onus suum. Non inquinatur q̄s alieno peccato

Dñs. Aug. Alia sunt opera p̄cipande infirmitatis de quib; supra.

Alter alterius onera portate. Alia reddēt deo rōmū de quib; hic.

Contra eos qui putant hominem et alienis inquinari peccatis. dicit. Unusquisq;

o. s. p. Contra negligentes qui nullum curant corriger. securi q̄ alienis nō

contaminentur peccatis. dicit. in uicē onera portate. Onera infirmitatis inni-

ce portam. dñs lenitatem in alteri sustinet. et dñs ei q̄ legit si petit idulgem.

Dñs. Vel q̄ onus intelligitur bonū et malū opus.

In scripturis cī

onus et in bona et in mala p̄tem accipitur. Et sic Unusquisq; bonus vel

malus. Portabit onus suum. i. mercedē opeꝝ suoꝝ reficiet.

Cōicet. Vel bona sua faciat ei cōia. et ne excusat. q̄ deus nō potest falli. Dñs. Usitatuē cī p̄ceptū ē. vt p̄dicatori p̄bi dei p̄beat necessaria ille cui p̄dicatur. Que boni appellatō recte signavit. Sicut et dñs ī euāge loī cī discipulis loquens ait. Cū mali sitis nostis bona dare fili. ve. quidēs autē q̄sdā obtendere paupertatē. et p̄ceptū velle eludere addidit. Noli er. de us nō irri. Nemo se vane excusat. q̄ deus nō potest falli. Sic et corda via nō igrat facultates. Excusatio veri sūlis hoīez potest placare. deū nī p̄t fallere.

Cōmunicet. Hoc

ad subditos. p̄lati ita

Is autē qui catheziza-

tur. i. instruitur et si so-

lo ab eo nō exēplo. cōi-

cet ei in oīb; bonis q̄ il-

le dicet. i. amunet se ei

exibeat recipiendo.

et ope implēdo. Et ne

quis dicat. non debeo

agere nisi quod in illo

video. Subdit. Noli

te errare ē. q̄ error ē.

Ambro. Eīsi inde a

p̄nd hoīes vos excusa-

tis. deus nō potest falli. ve-

re non fallitur. q̄ redi-

ctet pro meritis. Et B

est. Que cī seminaue-

rit homo ē.

Qui seminat in

carne. addit sua.

Cū vero dicit. In spi-

ritu. Non addit suo.

Quia semē carnale ex

hoīe ē. Semē ab spū

ale ex spū dei est. Nel-

sis vero hī in fine p̄mit-

titur. Ideoq; in semi-

nando perseverantia

opus est.

In carne in spū

Ambro. Hī ex spiritu

constat et carne. Ideo

de virtutē seminat. por-

ro homo etiam christi

anūs ad p̄parationē

spiritus sancti caro est.

Qui autē se. in

spū. Hiero. Aug. Id est. qui spiritu dat assensum ex fide cum charitate

tertiando iustice et legem spiritualiter intelligendo.

Non deficiamus. Si homo non imposuerit finem operi. nec de-

imponit remunerationē. Quantum seminaverimus in operibus. tantū me-

temus in fructibus. Et quantum auditas inquirentis se dilatauerit. tūn-

se aperiet ad p̄imum manus retrubuentis. quia sic recipiet quisq; quomodo

do facit. quia qui fortis erit ad seminandum. fortis erit ad metendum.

Tempore s̄q. Non statim deus facit quidquid ad salutem oratur

nec ideo negat. quia differt. sed tempore suo. i. congruo p̄stet.

Dum repus habemus. Tempus seminandi est p̄sens vita qua-

currimus. In hac licet nobis quod volumus seminare. Cum vero transie-

rit. tempus operandi ansurit. Unde. operamini duis dies est. veniet nox

quando iam nullus poterit operari.

Ad oīs. Ambro. Hiero. Omnibus impendenda est misericordia. In

quo p̄ponendi sunt iusti qui sunt ex fide. Q; omnib; etiam inimicis no-

stris qui scelerati sunt persequentes ecclesiam. testis est dñs. benefacie his

qui oderunt vos. diligite inimicos vestros. quia et ipsi homines. quibus in

hoc dominus pluit et solem dat. Aug. Dicit tamen scriptura. da misericor-

diam. et ne suscipias peccatorem. Et impiis et peccatoribus redde vindictā

bene fac humili. et ne dederis impio. quia altissimus odio habet peccatores

et impiis reddit vindictam. Q;od est. ne cuiquā ideo bene facias quia pec-

cator est. sed quia homo. vt non sis ad vindicandum remissus. nec ad sub-

ueniendum inhumanus. Odiās in illo quod deus odit. i. quod malum est

et corripe et persequere vt periras. et conserva qd homo est. Et non suscipi-

as ut velis salvū in eo qd malus est. et ne dederis per hoc qd malus est. s. qd

hō. vt nulli homini claudatur misericordia. nulli peccato relaxetur impuni-

tas. persequamur ergo in malis propriaz iniquitatem. misereamur in eisdē

communem condicione

Ad omnes. Augustinus. Omnibus enim pari dilectione vita eterna opanda est. et si non omnibus eadem possunt exhiberi dilectionis officia que fratribus sunt maxime exhibenda. Ambro. Hiero. Quia faciores et propensiores in bono circa fratres esse debemus. quia sumus invicem membra. Si enim in cunctos liberalitatis frena laxantur. maxime in domesticos fidei. i. christianos qui habent cundem patrem. eiusdemque magistri appellatione censemur.

Omnibus ergo impedita est misericordia in quo preponendi sunt iusti. qui sunt ex fide

Aug. de doctrina christi. Omnis peccator in quantum peccator est. non est diligendus. Et omnis homo in quantum homo est diligendus est propter deum. deus vero propter seipsum. Et si deus propter se. omni homine amplius diligendus est. Amplius quisque enim debet diligere quam seipsum. Ita amplus alius homo diligendus est quam corpus nostrum. quia propter deum omnia ista diligenda sunt. et potest nobiscum alii homo deo perfici. quod non potest corpore. Omnes autem homines eaque diligendi sunt. Sed cum omnibus prodeesse non possis. his potissimum consulendum est. qui per locorum et temporum vel quarumlibet rerum oportunitatibus concilius tibi ingatur.

Cuidetis autem. Augustinus. Postquam ad moralia opera exhortatus est. reddit illud unde prius agebatur. Ne scilicet legales obseruantie teneantur. Hiero. Ne quis autem sub nomine eius fallat incertos cauet finem epistole in inusitate annotatione compleans. Ab hoc enim loco manu sua usque ad finem scripsit.

Mic cogunt. Ambrosius. Ni erant pseudo. qui sic christum predabant ut et legem seruandam docerent. Crucem predicabant; ut a fidelibus quiescunt habeant. legem; ut iudeis placeant.

Cuit crucis christi persecutonem. Hieronimus. Forte hoc ideo dicit. quia romani imperatores. Iulius cesar. et octavianus et augustus leges promulgauerunt ut iudei ubique essent proprio ritu vinerent et patribus ceremoniis deseruissent. Quicunque enim circuncisus erat. licet in christum crederet. quasi iudeus habebatur in gentibus. Qui vero incircensis se non esse iudeum preputio prefereret. persecutionibus tam gentilium quam iudeorum fiebat obnoxius. Haec igitur persecutions qui galathas depravauerant. declinare cupientes. circuncisiones pro defensione discipulis persuadebant. Nam nec iudei persequi eos poterant. nec gentiles quos videbant et proselitos circuncidere. et ipsos legalia fernare.

Absit gloriari nisi in cruce. Augu. Ideo crux in fronte creditur ubi est sedes verecundie figuratur. ut de nomine eius fides non erubescat. et magis dei gloriam quam hominum diligat. Signum veteris testamenti circumcisio in latenti carne. signum noui crux in libera fronte ibi enim occultatio hic reuelatio est. Illud sub velamine. hoc est in facie. Crucem autem ut in ea gloriemur dominus suo gestans humero pro virga regni nobis commendauit. Hoc ergo obprobrium et deformitate christi non erubescamus

sed veneremur. Non est magnum in sapientia dei vel maiestate vel potestate gloriari. sed in cruce. unde impi insultat. et irridet philosophus.

Nisi mundus crucifixus est. Aug. Contigit plerisque ut homo mundum mente non teneat. Sed tamen mundus eum in suis occupationibus astringit. et mortuus est homo mundo. et mundus quasi vivus eum conspicit. dum alio intentum in suis actibus rapere contendit. sed necepsus mundum cupit. nec mundus eum. ut in duobus mortuis nenter non ut videt. quia igitur non est paulus mundi et gloriam quarebat. nec a mundi gloria ipse quarebat. Ideo et se mundo et mundum sibi crucifixum gloriatur.

Ambrosius. Nova vita. Id est regeneratio neque prepudium: sed nova creatura. Et quicunque hanc regulam

secuti fuerint: par super illos et

Ide est remissio peccatorum. et non iudeos. non carnalites. sed qui deo id est spiritualis.

Misericordia et super israhel dei.

Amodo. vel de cetero pro ut due dictores id est

de alio ppter fidem. id est de legalibus. et ut iterum cogat scribere de eodem. mihi enim non est.

De cetero nemo mihi molestus sit.

facienda molestia.

Signa multie christi. que me comprobant eius esse.

Ego enim stigmata domini ihesu

Pro fidelibus quasi dicere. quod vos non attenditis. et quod non pseudo.

Non lex suu in corpore meo porto.

Bratia domini nostri ihesu christi cum spiritu

Ratione. ut veritatem secundum intelligatis. et per hoc verbum hebreum vera esse que locutus est ostendit.

Ritu vestro fratres tamen.

Epistola ad galathas explicit.

Argumentum in Epistolam ad ephesios incipit.

Ephesii sunt a sicut. hi accepto verbo veritatis persistenterunt in fide. Nos collaudat apostolus scribens eis ab urbe roma de carcere. per tychicum diaconum.

appellat. quasi notat penarum de persecutionibus quas patiebatur. Et est sensus. ideo non debet mihi fieri molestia. quia ego habeo alios conflictus et certamina que in persecutionibus quas patior mecum decertant.

Bratia domini. Conclusio epistole quasi subscriptio. qua et non nullis alijs epistolis utitur. Quasi ut predicta teneatis. Bratia. Non disficio non legis servitus. non rixa. non iurgium.

Ephesii sunt asiani. Hi per paulum non fundati sed confirmati in fide. firmiter in ea steterant. et bonis operibus. His scribit a ioma de carcere per tychicum confortatoriam epistolam. cuius ultimus non esset eos viturus. Sciens eos bonos non arguit de culpa. Sed ne relabantur timendum erat et quia nullus est adeo perfectus qui crescere non possit. horitur ad ultimi ora. et ne recedant pro suis tribulationibus teneantque suas ordinationes. perfectum ne perfectio erigat in tumorem. ostendit de quo statu ad quam dignitatem vocati sunt. dicens omnia eis vel apostolis ipsis vel toto humano generi beneficia per solam gratiam data. Est igitur intentio apostoli ephesi in bonis habitis confirmare. et ad ultimorum pronocare. nec non ad ultimatam gratiarum actionem.